

Työeläkelaitoksille

MUUTOKSIA TYÖELÄKELAKEIHIN UDELLEEN YHTEENSOVITUKSEN, TAKAUTUMISOI-
KEUDEN JA TAKAISINPERINNÄN OSALTA

Hallitus on antanut Eduskunnalle esityksen laiksi
työntekijäin eläkelain muuttamisesta ja eräksi sii-
hen liittyviksi laeiksi (HE 108/1992).

Esityksen mukaan uusi yhteensovitus voitaisiin tehdä
aina, kun myönnetyn eläkkeen määrään vaikuttavat
tekijät muuttuvat.

Työeläkelaitoksille säädettäisiin myös oikeus saada
tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilas-
vammalain mukaisen etuuden maksajalta takaisin sa-
malta ajalta aiheettomasti maksettu eläkkeen määrä.

Takaisinperintäsäännöksen sanamuotoa ehdotetaan tar-
kennettavaksi. Lisäksi ehdotetaan, että takaisin pe-
ritty määrä voitaisiin kuitata myöhemmistä eläke-
eristä.

Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan
vuoden 1993 alusta. Säännöksiä sovellettaisiin kui-
tenkin vain niihin etuuksiin, joiden peruste on syn-
tynyt lakien voimassa ollessa.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

LIITE

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin
eläkelain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvik-
si laeiksi

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työeläkkeen määräytymissäännöksiä; uudelleen yhteensovituksen, takautumisoikeuden ja takaisinperinnän osalta.

Ehdotuksen mukaan uusi yhteensovitus voitaisiin tehdä aina, kun myönnetyn eläkkeen määrään vaikuttavat tekijät muuttuvat. Näin yhteensovitettavat tulot voitaisiin entistä paremmin rajata tavoitetasolle, joka on 60 prosenttia eläkkeensaajan aikaisemmista ansiotuloista.

Työeläkkeen määräytymissäännöksiin ehdotetaan lisättäväksi säännös työeläkelaitoksen oikeudesta saada suoraan tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammalain mukaisen päivärahan, eläkkeen, elinkoron tai korvauksen maksajalta takaisin se eläkkeen määrä,

jonka työeläkelaitos on maksanut hakijalle sen vuoksi, että asian käsittely viivästyy tästä vakuustapahtumasta vastaavassa laitoksessa.

Takaisinperintäsäännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi. Aiheettomasti maksettu etuus olisi useimmiten perittävä takaisin. Takaisinperinnästä voitaisiin kuitenkin luopua kohtuusnäkökohtien perusteella tai takaisinperittävän määrän vähäisyyden vuoksi. Lisäksi ehdotetaan, että takaisin peritty määrä voitaisiin myös kuitata myöhemmistä eläke-eristä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta. Uudelleen yhteensovitukseen, takautumisoikeuteen ja kuittaukseen ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin vain niihin etuuksiin, joiden peruste on syntynyt lakien voimassa ollessa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Uudelleen yhteensovittaminen

Työeläkejärjestelmässä eläkkeiden yhteensovituksen tarkoituksena on välttää eläkkeiden ja muiden etuuksien yhteismäärän nouseminen suuremmaksi kuin työntekijän työssäoloaikaiset ansiot ovat olleet. Työeläkkeiden yhteensovituksen tarkoituksena on samalle henkilölle tulevien tai saman henkilön jälkeen maksettavien eläkkeiden ja jatkuvien korvauksien rajaaminen tavoitetasolle, joka on 60 prosenttia aikaisemmista ansiotuloista.

Kun eläke myönnetään, se yhteensovitetaan päätöstä annettaessa eläkkeensaajalle myönnettyjen muiden etuuksien kanssa. Eläkkeensaajalle voidaan kuitenkin eläkepääatöksen antamisen jälkeen myöntää uusia korvauksia ja eläkkeitä tai yhteensovitettujen etuuksien määrä voi muuttua. Nykyisen lain mukaan myönnetty työeläke saadaan työeläkelaitoksen aloitteesta yhteensovittaa uudelleen vain työntekijäin eläkelain (395/61; TEL) 8 a §:ssä tyhjentyvästi luetelluissa tilanteissa. Eläkkeensaajan aloitteesta uusi yhteensovitus voidaan tehdä, jos eläkkeen määrä sen johdosta muuttuisi olennaisesti.

Uusi yhteensovitus voidaan TEL:n 8 a §:n

mukaan tehdä työeläkelaitoksen aloitteesta, kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi työeläke peruseläkkeenä tai tapaturmavakuutuslain (608/48) mukainen päiväraha tai tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus tai sotilasvammalain (404/48) mukainen elinkorko.

Muun työeläkkeen määrän muuttuessa uusi yhteensovitus voidaan tehdä vain silloin, kun sen määrä muuttuu valituksen johdosta. Jos esimerkiksi valtiokonttorin myöntämä eläke muuttuu valituksen johdosta, TEL:n mukainen eläke voidaan yhteensovittaa uudelleen. Yhteensovitusta ei kuitenkaan voida tehdä silloin, jos valtiokonttori on itse oikaissut eläkkeen määrän.

Jos tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilasvammalain mukaisen päivärahan, eläkkeen, elinkorkon tai korvauksen taikka kuntoutuksena myönnetyn ansionmenetykskorvauksen, jäljempänä ensisijainen korvaus, määrää tarkistetaan, ei uutta yhteensovitusta voida tehdä, vaikka korvauksen määrä nousisi olennaisesti. Tilannetta ei voida myöskään korjata hakemalla eläkepäättöksen purkamista vakuutusosoikeudelta, koska eläkepäättös on antamishetkellä ollut oikea.

Vaikka ensisijainen korvaus muuttuisi valituksen johdosta, sitä ei saa yhteensovittaa uudelleen. Tällöin voidaan kuitenkin hakea päätöksen purkamista vakuutusosoikeudelta, koska yhteensovitus on perustunut alun alkaen vääriin tai puutteelliseen selvitykseen. Näin voidaan menetellä myös silloin, kun ensisijaisen korvauksen määrä on oikaistu alusta alkaen.

Koska ensisijaisten korvausten muuttuminen valituksen tai oikaissun vuoksi on varsin tavallista, ei päätöksen purkamista, joka on ylimääräinen muutoksenhakukeino, voida pitää oikeana menettelytapana tilanteen korjaamiseksi.

Nykyisen lain mukaan uusi yhteensovitus voidaan tehdä, kun työkyvyttömyys- tai työtömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi siten, että eläkkeen määrä muuttuu. Pienikin lisäys vanhuuseläkkeen määrässä oikeuttaa yhteensovittamaan eläkkeen uudelleen. Jollei vanhuuseläkkeen määrä muutu, uutta yhteensovitusta ei voida tehdä, vaikka eläkkeensaajan saama muu korvaus tai etuus olisi muuttunut määrältään merkittävästikin.

Määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen jälkeä myönnettävä jatkoeläke voidaan yhteensovittaa uudelleen. Säännökset ovat johtaneet

siin, että määräaikaisen ja toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saajat ovat joutuneet eriarvoiseen asemaan. Määräaikainen eläke ei kuitenkaan eroa toistaiseksi myönnettystä eläkkeestä. Näiden eläkkeiden erilaista yhteensovitusta ei voida pitää perusteltuna.

Uusi yhteensovitus saadaan tehdä myös silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään muu työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke kuin peruseläke eli valtion tai kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukainen eläke. Työkyvyttömyyseläke voidaan yhteensovittaa uudelleen myös sen muuttuessa osaeläkkeeksi tai osaeläkkeen muuttuessa täydeksi eläkkeeksi. Uusi yhteensovitus tehdään myös eläkkeen määrän muuttuessa lapsikorotuksen muutoksen vuoksi.

Eläke voidaan yhteensovittaa uudelleen myös eläkkeensaajan hakemuksesta silloin, kun yhteensovitetun etuuden määrä on olennaisesti muuttunut. Käytännössä eläkkeensaajat eivät kuitenkaan osaa oma-aloitteisesti hakea uutta yhteensovitusta, kun muun etuuden määrä pienenee. Jos ensisijaisen korvauksen johdosta työeläkettä ei ole lainkaan jäänyt maksettavaksi, eläkkeensaaja ei huomaa hakea työeläkkeen uutta yhteensovitusta korvauksen pienentyessä, vaikka työeläkettä tulisikin maksettavaksi.

Myös perhe-eläkkeen ja ensisijaisia eläkkeitä vastaavien perhe-eläkkeiden uutta yhteensovitusta koskevat edellä selostetut ongelmat.

Nykyistä eläkkeiden uudelleen yhteensovitusta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Eläkkeiden uudelleen yhteensovittamisen mahdollisuutta tulisi laajentaa nykyisestäään. Tavoitteena on, että työeläkejärjestelmässä saataisiin oikean suuruinen kokonaisu-eläke.

1.2. Takautumisoikeus

TEL:n 8 §:n mukaan tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha ja tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain nojalla omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus, edellä mainittujen lakien mukainen kuntoutusajan ansionmenetykskorvaus sekä sotilasvammalain mukainen elinkorko ovat ensisijaisia työeläkkeeseen nähden. Sama koskee ensisijaisten eläkelakien perhe-eläkkeitä.

Ensisijaisten korvausten myöntäminen saattaa kuitenkin viivästyä esimerkiksi muutoksenhaun johdosta. Eläkkeensaajan pitäisi saada eläketurvansa, vaikka ensisijaista korvausta koskeva valitusasia, liikennevakuutuksen syyllisyyskysymys tai ammattitautin selvittely olisi vielä kesken. Tällöin tulee kysymykseen työ-

eläkkeen myöntäminen. Jotta työeläke voitaisiin myöntää oikean suuruisena alusta lukien, tulee työeläkelaitoksella olla eläkkeiden yhteensovitusta varten tiedossaan ensisijaisten korvausten määrä.

Usein työeläkelaitos myöntää työeläkkeen odottamatta muun korvauksen ratkaisemista. Kun muun korvauksen määrä on ratkaistu, eläkkeensaajalle saattaa tulla suoritettavaksi ensisijaista korvausta takautuvasti hyvinkin pitkältä ajalta. Eläkkeensaaja voi saada takautuvailta ajalta jopa kaksinkertaisen korvauksen. Jotta työeläkelaitos saisi liikaa maksamansa eläkkeen takaisin, sen on nykyisten säännösten mukaan haettava liikamaksu eläkkeensaajalta takaisin.

Jos korvauksen saajalle ei jää yhteensovitukseen vuoksi työeläkettä lainkaan maksettavaksi, on liikaa maksetun eläkkeen takaisinperintä myös eläkkeensaajalle hankalaa. Tällöin voidaan joutua turvautumaan viime kädessä ulosottoon.

Eläkelaitokset ovat takaisinperintään liittyviä vaikeuksia välttääkseen saattaneet eläkettä koskevaa päätöstä tehdessään pyytää eläkkeensaajalta valtakirjan. Siinä eläkkeensaaja on oikeuttanut eläkelaitoksen nostamaan hänelle myöhemmin myönnettävästä ensisijaisesta korvauksesta yhteensovitusta vastaavan osan suoraan korvauksen maksajalta. Tätä menettelyä ei kuitenkaan voida pitää eläkkeensaajan oikeusturvan kannalta suotavana.

Valtion eläkelain (280/66; VEL) 16 a §:n ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64; KVTEL) 3 a §:n mukaisesti valtiokonttori ja kunnallinen eläkelaitos voivat suoraan lain nojalla periä liikaa maksamansa eläkkeen ensisijaisen korvauksen maksajalta. Takaisinperinnän hankaluuden ja valtakirjamenettelyyn liittyvien tulkintaongelmien vuoksi olisi myös yksityisen sektorin työeläkelakeihin sisällytettävä samanlainen takautumisoikeussäännös kuin julkisella sektorilla. Tämä ei kuitenkaan koskisi merimieseläkelakia (72/56; MEL), jossa on 27 a §:ssä omat säännöksensä takautumisoikeudesta.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että työeläkelaitos saisi myöntää työeläkkeen silloin, kun ensisijaisen korvauksen saaminen viivästyy. Työntekijän oikeus ensisijaiseen korvaukseen siirtyisi eläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa näiden etuuksien yhteensovituksessa eläkkeestä vähennettävää määrää.

Endotettu menettely, että työeläkelaitos saisi

myöntää eläkkeen odottamatta päätöstä ensisijaisesta korvauksesta ja että työntekijän oikeus korvaukseen siirtyisi yhteensovituksessa eläkkeestä vähennettävää määrää vastaavalta osalta työeläkelaitokselle, ei vaadi muutoksia ensisijaista korvausvelvollisuutta koskeviin lakeihin nykyisen eläkelaitosten ja korvausyhtiöiden välisen ilmoitusliikenteen puitteissa.

MEL:n takautumisoikeussäännös vastaa pääosiltaan esityksessä ehdotettua takautumisoikeussäännöstä. Eläkkeensaajan oikeusturvan kannalta MEL:n 27 a §:n 2 momenttia olisi kuitenkin tarpeen muuttaa siten, että niissä tilanteissa, joissa ensisijainen korvaus on eläkelaitoksen takautumisoikeudesta huolimatta maksettu eläkkeensaajalle, aiheettoman maksun takaisinperintään ja kuittaukseen sovellettaisiin MEL:n yleistä takaisinperintäsäännöstä. Tällöin eläkkeensaajan vähimmäistoimeentuloturva tulisi nykyistä paremmin turvatuksi ja olisi yhdenmukainen sen kanssa, mitä asiasta on edellä esitetty muiden yksityisen sektorin työeläkelakien osalta.

1.3. Takaisinperintä

Takaisinperinnässä on kysymys aiheettomasti maksetun eläkkeen tai muun etuuden perimisestä takaisin etuuden saajalta. Yksityisen sektorin työeläkelakeja koskeva yleinen säännös takaisinperinnästä on nykyisin TEL:n 21 a §:n 3 momentissa. MEL:ssä on oma yleinen takaisinperintäsäännöksensä lain 33 §:ssä.

Työttömyyseläkkeen takaisinperinnästä on yksityiskohtaiset säännökset TEL:n 4 c §:n 6 momentissa, joka koskee myös muita yksityisen sektorin työeläkelakeja MEL:a lukuun ottamatta. MEL:n yleinen takaisinperintäsäännös koskee myös työttömyyseläkettä.

Virheet eläkkeen laskemis- ja maksamisvaiheessa ovat automaattisen tietojenkäsittelyn lisääntymisen ja kehittymisen myötä vähentyneet. Eläkkeen aiheeton maksaminen johtuu nykyisin yleisimmin siitä, että saadaan liian myöhään tieto eläkkeeseen vaikuttavista muutoksista. Eläkkeensaaja on TEL:n 17 a §:n 1 momentin mukaan itse velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään.

TEL:n 21 a §:n 3 momentista seuraa, että aiheettomasti maksettu etuus on useimmiten perittävä takaisin. Aiheettomasti maksettu

etus voidaan kuitenkin jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos sen myöntämisen tai maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä ei puolestaan voida luopua, jos sen myöntämisen tai maksamisen katsotaan johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä kuten esimerkiksi tahallisesta väärän tiedon ilmoittamisesta eläkelaitokselle.

Takaisinperinnästä luopumista harkittaessa on otettu huomioon virheen laatu ja määrä, etuuden saajan ilmoitusvelvollisuuden mahdollinen laiminlyönti ja hänen mahdollisuutensa havaita virhe sekä hänen taloudellinen asemansa. Arvioitaessa etuuden saajan myötävaikutusta virheen syntyyn tai sen jatkumiseen on otettu huomioon hänen henkilökohtaisia ominaisuuksiaan ja olosuhteitaan kuten hänen ikänsä, koulutuksensa ja muita vastaavia seikkoja. Taloudellisia olosuhteita on voitu selvittää pyytämällä sosiaalilautakunnan lausunto. Kokonaisarvion perusteella on päätetty, peritäänkö aiheettomasti maksettu etuus takaisin kokonaisuudessaan vai osittain vai luovutaanko takaisinperimisestä.

Takaisinperintäsäännöksen sanamuotoa ehdotetaan nykyisestäään tarkennettavaksi. Tällä sanamuodon tarkennuksella ei ole kuitenkaan tarkoitus muuttaa nykyisen säännöksen mukaista harkintavaltaa takaisinperinnästä luopumisesta. Nykyisen säännöksen mukaan takaisinperintään on vilpillisissä tilanteissa ryhdyttävä, vaikka perittävä määrä olisi aivan vähäinen. Säännös on tältä osin liian ehdoton, sillä perimiskustannukset voivat olla suuremmat kuin takaisin perittävä määrä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että takaisinperinnästä voitaisiin aina luopua, jos takaisin perittävä määrä on vähäinen. Samalla takaisinperintäsäännös ehdotetaan siirrettäväksi muutoksenhakua koskevien säännösten yhteydestä eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuutta koskevien säännösten jälkeen.

MEL:n 33 §:n takaisinperintäsäännös on samansisältöinen kuin nyt TEL:iin ehdotettu säännös. MEL:n takaisinperintäsäännös ei kuitenkaan sanamuodoltaan aivan vastaa TEL:iin ehdotettua säännöstä. Selkeyden vuoksi MEL:n takaisinperintäsäännöksen sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi samanlaiseksi TEL:iin ehdotetun säännöksen kanssa.

1.4. Kuittaaminen

TEL:ssa ei nykyisin ole yleistä säännöstä, jonka perusteella aiheettomasti maksettu etuus voitaisiin periä takaisin kuittaamalla se vastaisista eläke-eristä. Kuittaaminen olisi kuitenkin eläkejärjestelyjen kannalta yksinkertaisin ja halvin perintätapa sekä eläkkeensaajalle että eläkelaitokselle. Kuittamisesta ei aiheudu ylimääräisiä perintäkuluja.

Ulosottomenettelyä on muutettu 1 päivänä tammikuuta 1990 voimaan tulleella ulosottolain 4 luvun muuttamisesta annetulla lailla (939/88). Muutoksen johdosta voidaan aiheettomasti maksettu etuus viime kädessä periä takaisin työeläkkeestä ulosoton avulla. Ulosottomenettelystä aiheutuu kuitenkin eläkelaitokselle ylimääräisiä kustannuksia, jotka yleisten velkomisasioiden tapaan peritään velalliselta.

Julkisten eläkejärjestelmien eläkelaeissa on yleinen säännös aiheettomasti maksetun eläkkeen kuittamisesta vastaisista eläke-eristä. VEL:n 25 §:n 1 momentin ja KVTEL:n 11 §:n 1 momentin mukaisesti aiheettomasti maksettu eläke-etu saadaan periä takaisin myös vastaisista eläke-eristä vähentämällä. Näiden säännösten mukaan kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei kuitenkaan saa kuitata enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle veron ennakonpidätyksen jälkeen. Vastaava säännös etuuden kuittamisesta on myös MEL:n 33 §:n 2 momentissa ja maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/90; SPVEL) 30 §:n 2 momentissa. Murto-osainen kuittauksen enimmäismäärä on osoittautunut käytännössä hyvin toimivaksi.

Soveltamiskäytännön yhtenäisyyden ja eläkkeensaajan oikeusturvan vuoksi sekä julkisen ja yksityisen sektorin eläkelakien yhdenmukaisuuden kannalta olisi takaisinperittävän etuuden kuittamisesta säädettävä myös yksityisen sektorin työeläkelakeihin vastaavanlainainen murto-osainen kuittausoikeus. Tämän vuoksi ehdotetaan, että TEL:iin otettaisiin säännös vastaisista eläke-eristä kuittamisesta.

Esityksen mukaan kustakin vastaisesta eläke-erästä voitaisiin kuitata enintään yksi kuudesosa eläke-erän nettomäärästä. Tämä kuittausoikeusraja poikkeaa ulosottolain mukaisista vähimmäistoimeentulo- ja suojaosuusrajoista. Kun eläkelaitosten nykyisin omaksuma takaisinperintää koskeva käytäntö otetaan myös huomioon, ehdotettu kuittausoikeusraja olisi

eläkkeensaajalle useimmiten edullisempi kuin ulosottolain mukaiset rajat. Lisäksi työeläkkeen saaja saa yleensä myös kansaneläkelain mukaista eläkettä, joka otetaan tulona mukaan ulosottolain vähimmäistoimeentulo- ja suojaosuusrajoja laskettaessa, vaikkei kansaneläke olekaan ulosmittauskelpoinen. Esityksen mukainen kuittaus-oikeus kohdistuisi ainoastaan asianomaiseen työeläkkeeseen, kun taas ulosmittauksessa otetaan ulosottoon menevää määrää laskettaessa ja suojaosuuden määrässä huomioon henkilön muitakin tuloja kuin ainoastaan työeläke.

Vilpillisellä menettelyllä saatu aiheeton etuus olisi perittävä takaisin eläkkeensaajan taloudellisesta tilanteesta riippumatta, mutta näissäkin tapauksissa olisi noudatettava kuittaamistilanteessa kuittausoikeusraja.

1.5. Eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpano

Eläkelaitoksen lainvoimainen päätös ei ole TEL:n nykyisten säännösten mukaan suoraan täytäntöönpanokelpoinen. Ensimmäisen muutoksenhakuasteen eli eläkelautakunnan päätös on TEL:n 20 §:n 2 momentin mukaisesti täytäntöön pantavissa. Ylimmän muutoksenhakuasteen eli vakuutusosoikeuden päätös on täytäntöönpanokelpoinen suoraan ulosottolain nojalla.

Jos eläkkeensaaja ei hae muutosta eläkelaitoksen takaisinperintää koskevaan päätökseen eikä suostu sopimaan aiheettomasti maksetun etuuden takaisin maksamisesta, eläkelaitoksen on haettava takaisinperinnästä joko maksamismääräys tai yleisen alioikeuden päätös. Vasta tällainen päätös voidaan panna täytäntöön ulosottoteitse. Tästä aiheutuu kuitenkin oikeudenkäyntikuluja, jotka yleisten velkomisasioiden tapaan peritään eläkkeensaajalta.

Jos takaisinperinnästä on muutoksenhaun johdosta lainvoimainen eläkelautakunnan tai vakuutusosoikeuden päätös, eläkelaitos voi suoraan näiden päätösten perusteella hakea aiheettomasti maksetun etuuden perimistä ulosottoteitse.

Jotta aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperintä voitaisiin hoitaa työeläkejärjestelmässä viemättä asiaa yleisiin tuomioistuimiin, tulisi myös eläkelaitoksen lainvoimainen päätös olla täytäntöönpanokelpoinen. Vastaava säännös on jo nykyisin MEL:n 63 b §:ssä. Eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

ulosottoteitse olisi tarpeen erityisesti silloin, kun takaisin perittävää määrää ei voitaisi kuitata vastaisista eläke-eristä.

Täytäntöönpanokelpoisuuden edellytyksenä olisi, että päätös on lainvoimainen. Jos eläkkeensaaja olisi tyytymätön eläkelaitoksen takaisinperintäpäätökseen, hän voisi hakea muutosta eläkelautakunnalta ja edelleen vakuutusosoikeudelta. Päätöksen täytäntöönpano siirtyisi siihen asti, kunnes asiassa annetaan lainvoimainen päätös.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Esitys laajentaisi eläkkeen uudelleen yhteensovittamisen mahdollisuuksia nykyisestäään. Tällaisia tapauksia on arvioitu olevan noin 200 vuodessa. Ehdotettu uudelleen yhteensovittaminen säästäisi työeläkemenoja, joskaan järjestelmän kokonaismenojen kannalta tällä säästöllä ei olisi sanottavaa merkitystä.

Esityksen johdosta yksityisellä sektorilla yhteensovittamattomana suoritettun liikaeläkkeen perintä olisi mahdollista suoraan tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaista korvausta suorittavalta laitokselta. Tilastojen perusteella voidaan arvioida, että takautumisoikeus liittyy vuosittain noin 200—300 työeläkeasiaan.

Esitys mahdollistaisi aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperimisen etuuden saajalta vastaisista eläke-eristä kuittaamalla. Esityksen johdosta eläkelaitoksen lainvoimainen etuutta koskeva takaisinperintäpäätös olisi riita-asiassa annetun lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoinen. Takaisinperintätapauksia on arvioitu olevan noin 50 vuosittain.

2.2. Organisaatoriset vaikutukset

Ehdotetulla takautumisoikeusjärjestelyllä ei voida katsoa olevan sosiaalivakuutusjärjestelmien keskinäistä vastuuta muuttavaa vaikutusta. Ehdotetulla järjestelyllä työeläkelaitokselle annetaan muodollisesti oikeus myöntää työeläke ennen päätöstä ensisijaisen korvauksen maksamisesta. Eläkelaitos saa periä liikaa suorittamansa eläkkeen suoraan ensisijaisen korvauksen maksajalta sen vastuuvollisuuteen kuuluvan korvauksen määrään asti. Esityksellä ei ole muita organisatorisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä eläketurvakeskuksen teke-

män ehdotuksen pohjalta. Valmistelun yhteydessä on kuultu eläketurvakeskusta, Liikennevakuutusyhdistystä ja Tapaturmavakuutuslaitosten Liittoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työntekijäin eläkelaki

8 a §. Yhteensovitus tehtäisiin uudelleen, jos eläkkeensaajalle myönnetyn eläkkeen määrä muuttuisi muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta. Yhteensovitus tehtäisiin uudelleen myös, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin eläkkeen yhteensovituksessa huomioon otettava päiväraha, eläke, korvaus tai elinkorko taikka peruseläke. Näin meneteltäisiin myös, jos edellä mainitun etuuden määrä muuttuisi esimerkiksi valituksen, oikaisun tai tarkistuksen vuoksi.

Vastaavat etuudet vieraasta valtiosta olisivat uudelleen yhteensovituksessa samassa asemassa kuin suomalaiset etuudet.

Perhe-eläkkeen uudelleen yhteensovituksessa noudatettaisiin samoja periaatteita kuin oman eläkkeen yhteensovituksessa.

Tietoliikenteen vähentämiseksi yhteensovitusta ei tehtäisi uudelleen aivan lyhytaikaisten muutosten vuoksi. Jos yhteensovitettava etuus olisi myönnetty tai tarkistettu neljää kuukautta lyhyemmäksi ajaksi, uutta yhteensovitusta ei tehtäisi.

Uuden yhteensovituksen ajankohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi. Yhteensovitus tehtäisiin uudelleen siitä ajankohdasta, josta yhteensovitettava etuus myönnetään tai sen määrä muuttuu, tai kun eläkelaitos saa tiedon ulkomaisen etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta.

8 f §. Pykälän viittaus 8 a §:n 2 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 8 a §:n 3 momenttiin.

8 g §. Työntekijän oikeus tapaturmavakuutuslain mukaiseen päivärahaan tai tapaturmaeläkkeeseen, liikennevakuutuslain mukaiseen omaan vammaan perustuvaan jatkuvaan korvaukseen, kuntoutuksen perusteella myönnettävään ansionmenetykskorvaukseen tai sotilavammalain mukaiseen elinkorkoon siirtyisi työeläkelaitokselle, jos työeläkelaitos on suoritta-

nut työntekijälle työeläkkeen vähentämättä korvausta eläkkeen määrästä. Säännös koskisi myös tapaturmavakuutuslain mukaisia ammatitautilaisissa (1343/88), maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa (1026/81) ja sotilastapaturmalaisissa (1211/90) tarkoitettuja korvauksia.

Eläkelaitoksella olisi oikeus saada ensisijaisen korvauksen maksajalta se määrä, joka eläkkeen ja ensisijaisen korvauksen yhteensovituksessa on vähennettävä eläkkeestä. Turvataksena tämän oikeutensa käytännössä, eläkelaitoksen tulisi viimeistään kaksi viikkoa ennen korvauksen maksupäivää ilmoittaa oikeudesta korvauksen maksajalle. Ensisijaisen korvauksen maksaja olisi velvollinen suorittamaan eläkelaitokselle sille kuuluvan määrän, jos eläkelaitoksen ilmoitus saapuu korvauksen maksajalle ennen maksupäivää. Mikäli korvaus on ennen myöhästyneen ilmoituksen saapumista jo maksettu eläkkeensaajalle, eläkelaitos voisi periä aiheettomasti maksamansa eläke-etuuden eläkkeensaajalta yleisen takaisinperintäsäännöksen mukaisesti. Näitä takautumisoikeuden turvaamista koskevia menettelysäännöksiä ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää laissa, koska tämä menettely on joustavampi toteuttaa eläkelaitosten ja korvausyhtiöiden välisillä sopimuksilla. Kuvattu menettely on vakiintunut käytäntöön eläkelaitosten ja korvausyhtiöiden keskinäisissä selvittelyissä.

17 b §. TEL:n 21 a §:n 3 momentti, jossa nykyisin säädetään takaisinperinnästä, kumotaisiin ja sen tilalle säädettäisiin uusi säännös takaisinperinnästä. Uudessa takaisinperintäsäännöksessä olisi ensimmäisenä pääsääntö perusteettoman etuuden takaisinperimisestä. Aiheettomasti maksettu eläke-etuus perittäisiin takaisin. Takaisinperinnästä voitaisiin luopua joko osittain tai kokonaan, jos se katsotaan kohtuulliseksi, eikä aiheeton maksu ole johtunut etuuden saajan tai hänen edustajansa villillisestä menettelystä. Takaisinperinnästä luopumista harkittaessa meneteltäisiin kuten ny-

kyisin. Jos takaisinperittävä määrä olisi vähäinen, takaisinperinnästä voitaisiin luopua silloinkin, kun aiheeton maksu on johtunut etuuden saajan vilpillisestä menettelystä.

Ehdotettu säännös aiheettomasti maksetun etuuden kuittaamisesta vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä vastaisi VEL:n 25 §:n, KVTEL:n 11 §:n, MEL:n 33 §:n ja SPVEL:n 30 §:n säännöksiä. Kuittaaminen voisi tapahtua myös taannehtivasta eläke-edusta silloin, kun eläke tulee myönnettäväksi tai korotettavaksi taannehtivasti.

Kuitattaessa aiheettomasti maksettua etuutta ei eläke-erästä saisi periä kerralla enempää kuin yksi kuudesosa nettoeläkkeestä. Jos eläke muodostuisi usean yksityisen sektorin eläkelain piiriin kuuluvista työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta, murto-osa laskettaisiin eläkkeiden yhteismäärästä veron ennakonpidätyksen jälkeen. Jos kuitenkin eläkkeensaaja suostuisi lakisääteistä murto-osaa suuremman osan tai koko eläkkeenkin kuittaamiseen kerralla, näin voitaisiin menetellä. Tällainen tilanne voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun takaisinperiminen kohdistuisi pieneen vapaakirjaeläkkeeseen ja eläkkeensaajan pääasiallinen toimeentulo muodostuisi muusta eläkkeestä.

Perhe-eläkkeestä ei voisi kuitata edunjättäjälle liikaa maksettua eläkettä.

19 e §. Eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpanon edellytyksenä olisi, että päätös on lainvoimainen. Säännös koskisi myös eläkelaitoksen kuntoutusrahapäätöksiä.

20 §. Säännöksen sanamuotoa eläkelautakunnan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta tarkennettaisiin yhdenmukaisuuden vuoksi siten, että se vastaa ehdotetun 19 e §:n sanamuotoa.

1.2. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki

1 §. Pykälään lisättäisiin takautumisoikeutta, takaisinperintää ja kuittausta sekä eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpanoa koskevat viittaussäännökset työntekijäin eläkelain 8 g, 17 b ja 19 e §:ään.

1.3. Merimieseläkelaki

27 a §. Säännöksen 2 momenttia muutettaisiin

siten, että jos eläkkeensaaja on 1 momentin perusteella nostonut eläkettä ja saa sen jälkeen vastaavan korvauksen korvausvelvolliselta, eläkekassalla on oikeus saada liikaa suorittamansa eläke takaisin eläkkeensaajalta yleisen takaisinperintäsäännöksen mukaisesti.

33 §. Merimieseläkelain mukaista etuutta koskevan takaisinperintäsäännöksen sanamuotoa tarkennettaisiin yhdenmukaisuuden vuoksi siten, että se vastaisi ehdotettua työntekijäin eläkelain 17 b §:n sanamuotoa.

1.4. Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä

43 §. Säännökseen lisättäisiin takautumisoikeutta ja eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpanoa koskevat viittaussäännökset työntekijäin eläkelain 8 g ja 19 e §:ään.

2. Voimaantulo

Koska nykyiset säännökset uudelleen yhteensovitukselta, työeläkelaitoksen takautumisoikeudesta ja aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperimisestä ovat puutteelliset, lait tulisi saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Eläkejärjestelmän kannalta sopiva voimaantuloaika olisi vuoden 1993 alku, jolloin eläkelaitoksille jäisi riittävästi aikaa lainmuutoksien edellyttämille toimenpiteille. Tämän vuoksi lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Ehdotettuja lakeja sovellettaisiin myös ennen niiden voimaantuloa myönnettyyn etuuteen. Uudelleen yhteensovitukseseen, takautumisoikeuteen ja kuittaukseen ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin kuitenkin vain niihin etuuksiin, joiden peruste on syntynyt lakien voimassa ollessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 21 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1962 annetussa laissa (135/62), muutetaan 8 a ja 8 f §, 19 b §:n edellä oleva väliotsikko ja 20 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 a § muutettuna 16 päivänä joulukuuta 1966 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla (639/66 ja 100/90), 8 f § viimeksi mainitussa laissa, 19 b §:n edellä oleva väliotsikko mainitussa 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa ja 20 §:n 2 momentti 30 päivänä joulukuuta 1965 annetussa laissa (707/65), sekä lisätään lakiin uusi 8 g, 17 b ja 19 e § seuraavasti:

8 a §

Edellä 8 §:ssä tarkoitettu yhteensovitus tehdään uudelleen, jos:

1) tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettua tarkistuksen johdosta;

2) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu päiväraha, eläke, korvaus tai elinkorko;

3) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläke;

4) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 9 momentissa tarkoitettu yhteensovituksessa huomioon otettava etuus; tai

5) edellä 2 ja 3 kohdassa mainitun etuuden määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettua tarkistuksen johdosta tai jos 4 kohdassa mainitun etuuden määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettuun tarkistukseen rinnastettavan toimenpiteen johdosta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua päivärahaa ei kuitenkaan yhteensoviteta silloin, kun se on myönnetty osaeläkkeen saajalle ja se perustuu osaeläkkeen aikana sattuneeseen tapaturmaan.

Jos yhteensovitus tehdään uudelleen perhe-eläkkeeseen, otetaan 1 momentin 2 ja 4 kohtaa sovellettaessa huomioon siinä tarkoitettua etuutta vastaava perhe-eläke ja 3 kohtaa sovellettaessa siinä tarkoitettua peruseläkettä vastaava perhe-eläke.

Yhteensovitusta ei tehdä uudelleen, jos 1 ja 3 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään tai jos se muuttuu lyhyemmäksi ajaksi kuin neljäksi kuukaudeksi luettuna etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta.

Yhteensovitus tehdään uudelleen siitä ajankohdasta, josta 1 momentin 1—3 kohdassa tai 3 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään tai

josta sen määrä muuttuu, tai kun eläkelaitos saa tiedon 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta.

8 f §

Sen lisäksi, mitä 8 e §:ssä säädetään, eläkesovitus tehdään uudelleen vain, jos leskelle myönnetään 8 c §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä tai jos leskeneläkkeen määrä 8 a §:n 3 momentin mukaisen uuden yhteensovituksen vuoksi muuttuu. Tällöin käytetään samaa eläkesovitusperustetta kuin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä.

8 g §

Jos työntekijällä on oikeus saada 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua päivärahaa, tapaturmaeläkettä, korvausta, ansionmenetykskorvausta tai elinkorkoa, voidaan tämän lain mukainen eläke sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, suorittaa ottamatta huomioon sanottua etuutta, kunnes sen määrä on lopullisesti ratkaistu. Työntekijän oikeus sanottuun etuuteen siirtyy eläkelaitokselle siltä osin kuin etuus olisi yhteensovituksessa vähentänyt eläkettä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti siinä tarkoitettua etuutta vastaavaan perhe-eläkkeeseen ja sen saajaan.

17 b §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden

saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan peritä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suositumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakokoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

Eläkkeen hakeminen ja maksaminen sekä eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpano

19 b §

19 e §

Eläkelaitoksen lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen tuomio, jollei toisin säädetä.

20 §

Eläkelautakunnan lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen tuomio, jollei toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Tämän lain 8 a, 8 f ja 8 g §:ää sekä 17 b §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa uudelleen yhteensovituksen, takautumisoikeuden tai kuittauksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (613/91), seuraavasti:

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatalo- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä tai kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muualla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteeltaan luonteeltaan, on työntekijän kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 2—4 momentissa,

4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d ja 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—7 c, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 14, 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 a—19 e, 20, 21, 21 a, 21 b, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Työntekijäin eläkelain 8 a, 8 f ja 8 g §:ää sekä 17 b §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa uudelleen yhteensovituksen, takautumisoikeuden tai kuittauksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

Laki

merimieseläkelain 27 a ja 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 27 a §:n 2 momentti ja 33 §, sellaisina kuin ne ovat, 27 a §:n 2 momentti 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (493/75) ja 33 § 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1346/90) seuraavasti:

27 a §

 Jos eläkkeensaaja on I momentin perusteella nostanut eläkettä ja sen jälkeen saa vastaavan korvauksen korvausvelvoitelta, eläkekassalla on oikeus saada liikaa suorittamansa eläke takaisin eläkkeensaajalta tämän saaman korvauksen määrään asti siten kuin 33 §:ssä säädetään.

33 §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden mak-

samisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakokoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

4.

Laki

maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1317/90) 43 §:n 1 momentti seuraavasti:

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 8 g, 9 ja 9 a §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa, 19 d, 19 e ja 20—21 a §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Työntekijäin eläkelain 8 g §:ää sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa takautumisoikeuden peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

Naantalissa 26 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentti

Sosiaali- ja terveysministeri

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 21 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1962 annetussa laissa (135/62),

muutetaan 8 a ja 8 f §, 19 b §:n edellä oleva väliotsikko ja 20 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 8 a § muutettuna 16 päivänä joulukuuta 1966 ja 9 päivänä helmikuuta 1990 annetuilla laeilla (639/66 ja 100/90), 8 f § viimeksi mainitussa laissa, 19 b §:n edellä oleva väliotsikko mainitussa 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa ja 20 §:n 2 momentti 30 päivänä joulukuuta 1965 annetussa laissa (707/65), sekä

lisätään lakiin uusi 8 g, 17 b ja 19 e § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 a §

Paitsi 2 momentissa mainituissa tapauksissa 8 §:n mukainen yhteensovitus toimitetaan uudelleen vain, jos vanhuus- tai työttömyyseläkkeen saajalle uuden eläketapahtuman johdosta myönnettään tässä laissa tarkoitettu vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke tai muu 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläke tai jos tällaisen eläkkeen määrä valituksen johdosta muuttuu, ei kuitenkaan silloin, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeen määrään vaikuttavien perusteiden sen johdosta muuttumatta.

Jos vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetään 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke, elinkorko tai jatkuva korvaus, toimitetaan 8 §:n 1 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen. Yhteensovituksen johdosta eläkettä vähennetään kuitenkin sen verran, että sanotussa momentissa tarkoitettujen etuuksien yhteismäärä pysyy vähintään yhtä suurena kuin se olisi, jollei oikeutta tämän momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuun eläkkeeseen, elinkorkoon tai jatkuvaan korvaukseen olisi ollut. Sama koskee 8 §:n 5 momentin mukaista yhteensovitusta, jos perhe-eläkkeen saajalle myönnetään mainitun momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu eläke tai jatkuva korvaus. Samoin toimitetaan 8 §:n 1 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen, kun osaeläkkeenä maksettava työkyvyttömyyseläke muutetaan työttömyyseläkkeeksi tai kun eläkettä tarkistetaan 5 b tai

Ehdotus

8 a §

Edellä 8 §:ssä tarkoitettu yhteensovitus tehdään uudelleen, jos:

1) tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettun tarkistuksen johdosta;

2) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu päiväraha, eläke, korvaus tai elinkorko;

3) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläke;

4) eläkkeensaajalle myönnetään 8 §:n 9 momentissa tarkoitettu yhteensovituksessa huomioon otettava etuus; tai

5) edellä 2 ja 3 kohdassa mainitun etuuden määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettun tarkistuksen johdosta tai jos 4 kohdassa mainitun etuuden määrä muuttuu muutoin kuin 9 §:ssä tarkoitettuun tarkistukseen rinnastettavan toimenpiteen johdosta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua päivärahaa ei kuitenkaan yhteensoviteta silloin, kun se on myönnetty osaeläkkeen saajalle ja se perustuu osaeläkkeen aikana sattuneeseen tapaturmaan.

Jos yhteensovitus tehdään uudelleen perhe-eläkkeeseen, otetaan 1 momentin 2 ja 4 kohtaa sovellettaessa huomioon siinä tarkoitettua etuutta vastaava perhe-eläke ja 3 kohtaa sovellettaessa siinä tarkoitettua peruseläkettä vastaava perhe-eläke.

Yhteensovitusta ei tehdä uudelleen, jos 1 ja 3 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään tai

Voimassa oleva laki

7 c §:n mukaisesti. Niin ikään toimitetaan 8 §:n 5 momentin mukainen yhteensovitus uudelleen, kun leski tai lapsi lakkaa olemasta edunsaajana. Hakemuksesta toimitetaan 8 §:n mukainen yhteensovitus uudelleen, jos siihen vaikuttaneen päivärahan, muun eläkkeen, elinkoron tai jatkuvan korvauksen määrä on olennaisesti muuttunut. Yhteensovitus voidaan toimittaa uudelleen, kun eläkelaitos saa tiedon 8 §:n 9 momentissa tarkoitetusta etuudesta.

8 f §

Sen lisäksi, mitä 8 e §:ssä säädetään, eläkesovitus tehdään uudelleen vain, jos leskelle myönnetään 8 c §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä tai jos leskeneläkkeen määrä 8 a §:n 2 momentin mukaisen uuden yhteensovituksen vuoksi muuttuu. Tällöin käytetään samaa eläkesovitusperustetta kuin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä.

Ehdotus

jos se muuttuu lyhyemmäksi ajaksi kuin neljäksi kuukaudeksi luettuna etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta.

Yhteensovitus tehdään uudelleen siitä ajankohdasta, josta 1 momentin 1—3 kohdassa tai 3 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään ja josta sen määrä muuttuu, tai kun eläkelaitos saa tiedon 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta.

8 f §

Sen lisäksi, mitä 8 e §:ssä säädetään, eläkesovitus tehdään uudelleen vain, jos leskelle myönnetään 8 c §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä tai jos leskeneläkkeen määrä 8 a §:n 3 momentin mukaisen uuden yhteensovituksen vuoksi muuttuu. Tällöin käytetään samaa eläkesovitusperustetta kuin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä.

8 g §

Jos työntekijällä on oikeus saada 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua päivärahaa, tapaturmaeläkettä, korvausta, ansionmenetykskorvausta tai elinkorkoa, voidaan tämän lain mukainen eläke sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, suorittaa ottamatta huomioon sanottua etuutta, kunnes sen määrä on lopullisesti ratkaistu. Työntekijän oikeus sanottuun etuuteen siirtyy eläkelaitokselle siltä osin kuin etuus olisi yhteensovituksessa vähentänyt eläkettä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti siinä tarkoitettua etuutta vastaavaan perhe-eläkkeeseen ja sen saajaan.

17 b §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritetta-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksesta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

Eläkkeen hakeminen ja maksaminen

Eläkkeen hakeminen ja maksaminen sekä eläkelaitoksen päätöksen täytäntöönpano

19 b §

19 b §

19 e §

Eläkelaitoksen lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen tuomio, jollei toisin säädetä.

20 §

Eläkelautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoiman saanut tuomio, jollei toisin säädetä.

Eläkelautakunnan lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen tuomio, jollei toisin säädetä.

21 a §

Tämän lain mukainen aiheettomasti maksettu etu voidaan jättää takaisin perimättä, jos sen myöntämisen tai maksamisen ei ole katsottava johtuneen eläkkeensaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä.

(3 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1993.

Tämän lain 8 a, 8 f ja 8 g §:ää sekä 17 b §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa uudelleen yhteensovitukseen, takautumisoikeuden tai kuittauksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

2.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (613/91), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatala- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä tai kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muualla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteenomaisia, on työntekijän kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain (395/61) 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d ja 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—7 c, 8, 8 a—8 f, 9, 9 a, 10, 10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 14, 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 18, 19 a—19 d, 20, 21, 21 a, 21 b, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

Ehdotus

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatala- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä tai kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muualla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteenomaisia, on työntekijän kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d ja 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—7 c, 8, 8 a—8 g, 9, 9 a, 10, 10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 14, 15 a, 15 b, 16, 17, 17 a, 17 b, 18, 19 a—19 e, 20, 21, 21 a, 21 b, 22 ja 23 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

Työntekijäin eläkelain 8 a, 8 f ja 8 g §:ää sekä 17 b §:n 3 momenttia sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa uudelleen yhteensovituksen, takautumisoikeuden tai kuittauksen peruste on syntynyt tämän lain voimassa ollessa.

3.

Laki

merimieseläkelain 27 a ja 33 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 27 a §:n 2 momentti ja 33 §, sellaisina kuin ne ovat, 27 a §:n 2 momentti 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (493/75) ja 33 § 28 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1346/90) seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

27 a §

Jos eläkkeensaaja on 1 momentin perusteella nostanut eläkettä ja sen jälkeen saa vastaavan korvauksen korvausvelvolliselta, eläkekassalla on oikeus saada liikaa suorittamansa eläke takaisin eläkkeensaajalta tämän saaman korvauksen määrään asti. *Takaisinperiminen voidaan toteuttaa siten, että kassan suoritettavaa eläkettä alennetaan liikaa suoritettulla määrällä tai sen suorittaminen keskeytetään, kunnes täten säästyneet eläke-erät ovat yhtä suuret kuin eläkkeensaajan liikaa nostama eläke.*

33 §

Tämän lain mukainen aiheettomasti maksettu etu on perittävä takaisin, jos edun myöntäminen tai maksaminen on johtunut eläkkeensaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä eikä takaisinperittävä määrä ole vähäinen. Muussa tapauksessa eläkekassa voi erityisestä syystä luopua takaisinperimisestä osaksi tai kokonaan.

Aiheettomasti maksettu etu saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja va-

Jos eläkkeensaaja on 1 momentin perusteella nostanut eläkettä ja sen jälkeen saa vastaavan korvauksen korvausvelvolliselta, eläkekassalla on oikeus saada liikaa suorittamansa eläke takaisin eläkkeensaajalta tämän saaman korvauksen määrään asti siten kuin 33 §:ssä säädetään.

33 §

Jos henkilö on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, on aiheettomasti maksettu etuus perittävä takaisin.

Aihettomasti maksettu etuus voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja etuuden maksamisen ei ole katsottava johtuneen etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu etuus saadaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin suoritettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosa siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakoperintälain (418/59) nojalla pidätetty ennakko tai rajoitetusti verovelvollisen tulon ja va-

rallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero. rallisuuden verottamisesta annetun lain (627/78) nojalla lähdevero.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1993.*

4.

Laki

maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä 28 päivänä joulukuuta 1990 an-
netun lain (1317/90) 43 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 9 ja 9 a §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa, 19 d, ja 20—21 a §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

Ehdotus

43 §

Jollei tästä laista muuta johdu, on soveltuvin osin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 8 g, 9 ja 9 a §:ssä, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 16 §:ssä, 17 §:n 2 ja 3 momentissa, 17 a §:ssä, 18 §:n 2 ja 3 momentissa, 19 a §:ssä, 19 b §:n 1 ja 2 momentissa, 19 d, 19 e ja 20—21 a §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16 ja 17 §:ssä sekä 19 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1993.*

*Työntekijäin eläkelain 8 g §:ää sovelletaan kuitenkin vain niissä tapauksissa, joissa takau-
tumisoikeuden peruste on syntynyt tämän lain
voimassa ollessa.*